

بسم الله الرحمن الرحيم

مجموعہ باغ زندگی

خوشتاوندان * ہمسایگان

دوستان * مہمانان

مؤلف:

محمد عظیم حسین بر

سرشناسه	:	حسین بر؛ محمد عظیم
عنوان قراردادی	:	(مجموعه باغ زندگی) خویشاوندان، همسایگان، دوستان و مهمانان
عنوان و نام پدیدآور	:	مجموعه باغ زندگی (۳) خویشاوندان، همسایگان، دوستان و مهمانان: محمد عظیم
حسین بر؛ مؤلف	:	
مشخصات نشر	:	تربیت جام، شیخ الاسلام احمد جام، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری	:	جلد ۱
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۷-۰۹۹-۰
روشیت فهرست نویسی	:	فیبا
زبان	:	فارسی
موضوع	:	اخلاقیات؛ فقه حنفی
رده بندی کنگ	:	۲۰۴۲۶۱۳۸۸ ج ۵ م ۱۲۱/
رده بندی دیسی	:	۲۹۷/۲۱۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۹۶۰۴۴۱

* نام کتاب	:	(مجموعه باغ زندگی) خویشاوندان، همسایگان، دوستان و مهمانان
* مؤلف	:	محمد عظیم حسین بر
* ناشر	:	شیخ الاسلام احمد جام
* نوبت چاپ	:	اول ۹۲
* صفحات:	:	۳۰۸ ص
* شمارگان	:	۳۰۰۰ نسخه
* قطع	:	وزیری
* شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۷-۰۹۹-۰
* قیمت	:	۷۵۰۰ تومان
* تلفن مرکز پخش	:	۰۵۲۸-۲۲۲۴۴۷۱
حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر می باشد		

فهرست مطالب

خویشاوندان

۲۷	آیاتی در مورد خویشاوندان
۲۹	معنای لغوی صله‌ی رحم
۲۹	صله‌ی رحم از نام رحمان
۳۰	یادگیری نهج‌نامه سنت است
۳۰	شناختن سلسله نسب
۳۰	فواید صله‌ی رحمی
۳۱	برکات صله‌ی رحمی
۳۲	ران‌های صله‌ی رحمی
۳۳	رضایت صله‌ی رحمی
۳۳	صله‌ی رحم دارای رگ و ریشه است
۳۳	گفت‌وگوی صله‌ی رحم و خداوند متعال
۳۴	برخی از اهداف بعثت پیامبر ﷺ
۳۵	خطاب پیامبر ﷺ به خویشاوندانش
۳۵	رسول اکرم ﷺ و خویشاوندانش
۳۶	دنیا از آن چهار نفر
۳۷	شکایت شخصی در محضر پیامبر ﷺ
۳۷	حضرت ابوهریره رضی الله عنه و قاطع رحم
۳۸	چهار شخص غیر قابل بخشش
۳۸	واصل کیست؟
۳۹	اقوال حضرت عمر رضی الله عنه درباره‌ی صله‌ی رحمی
۳۹	گناهان جامعه در کلام حضرت ابوهریره رضی الله عنه

۴۰	صله‌ی رحمی در کلام حضرت عمرو بن عاص رضی الله عنه
۴۰	سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله به حضرت ابوبکر رضی الله عنه
۴۱	سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله به حضرت علی رضی الله عنه
۴۱	سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله به حضرت ابوهریره رضی الله عنه
۴۱	نصیحت پیامبر صلی الله علیه و آله به شخصی
۴۲	هفت امر پیامبر صلی الله علیه و آله به حضرت ابوذر رضی الله عنه
۴۳	به صفت برای حساب‌رسی آسان
۴۳	برتری مقام آخرت
۴۴	برتری رفتار اهل دنیا و آخرت
۴۴	پاسخ به سؤال هرقل
۴۵	ارتقای آبروی شما و صله‌ی رحم
۴۵	کیفر قاطع رحم
۴۶	پذیرش دعا در عمر
۴۶	حذر از پنج شخص
۴۷	استقامت و دوام در پنج امر
۴۷	مکارم اخلاق
۴۸	سه چیز برای مسلمان یا کافر
۴۸	خطاب پیامبر صلی الله علیه و آله به جمع
۴۹	دو قدم محبوب
۴۹	ایمان خالص چیست؟
۵۰	مخصوص گردانیدن نیکی
۵۰	پشتیبانی از قوم
۵۱	روش کنترل طایفه و قوم
۵۲	مقام عمو و خاله
۵۳	حقوق و مقام برادر و خواهر
۵۴	لیا خاله‌ی حضرت یوسف علیه السلام و احترام به وی
۵۴	خواهر حضرت موسی علیه السلام
۵۵	صله‌ی رحمی بانوان صحابه رضی الله عنهن
۵۶	محبت حضرت عایشه رضی الله عنها با برادرش
۵۶	محبت حضرت صفیه رضی الله عنها با برادرش
۵۸	گریه‌ی حضرت فاطمه رضی الله عنها برای خواهرش

۵۸	غم و اندوه حضرت خنساء رضی الله عنها بر مرگ برادرش
۵۹	رفتار حضرت عمرو بن عاص رضی الله عنه با برادر شهیدش
۶۱	وفات خواهر حضرت عمر بن عبدالعزیز رضی الله عنه
۶۱	سری سقطی رضی الله عنه و خواهرش
۶۲	عدل حضرت علی رضی الله عنه با خویشاوندانش
۶۳	عدالت عمر بن عبدالعزیز رضی الله عنه با خویشاوندانش
۶۴	انتخاب برادر
۶۵	اجر پیش از دریافت می کردی
۶۵	ازدواج خواهر و تأثیر دعوت
۶۶	افضل ترین صدقه
۶۶	صدقه به خویشاوندان
۶۷	سخاوت حضرت طلحه رضی الله عنه برای خویشاوندانش
۶۷	شیوه‌های راضی کردن و آسودن بعد از موت
۶۷	صله‌ی رحمی با دوستان پدر
۶۸	ابن عمر رضی الله عنهما و صله‌ی رحمی با دوستان پدر
۶۸	خدمت به برادران پدر
۶۹	صله‌ی رحم از طرف مادر
۶۹	صله‌ی رحمی با آشنایان همسر
۷۰	خویشاوندان برای انسان
۷۱	ارتباط با خویشاوندان نزدیک و دور
۷۱	اسباب ذخیره‌ی عذاب آخرت
۷۱	پددعایی صله‌ی رحمی
۷۲	سه چیز زیر عرش
۷۳	قصه‌ای عجیب
۷۴	قبولیت و عدم مقبولیت صله‌ی رحمی در کفر
۷۵	بدرفتاری با خویشاوندان و عدم قبولی اعمال
۷۵	حسادت نزدیکان و اقربا
۷۵	نصایح لقمان حکیم رضی الله عنه به فرزندش
۷۶	نصایحی از یک عمو
۷۷	وصیت امام اعظم رضی الله عنه به شاگردش نوح بن مریم رضی الله عنه
۷۸	شعر پایانی در مورد خویشاوندان

همسایگان

- آیاتی در مورد همسایگان ۸۱
- ده گروه برابر با تو ۸۱
- انواع همسایگان ۸۱
- محدوده‌ی همسایگان ۸۲
- عادت پسندیده‌ی دوران جاهلیت ۸۲
- رتبه ایمان و همسایگی ۸۳
- بهرین همسایگان ۸۴
- تأکید در وردن همسایه ۸۴
- حقوق همسایان در گفتار رسول اکرم صلی الله علیه و آله ۸۵
- حق همسایه در کلام غزالی رحمته الله علیه ۸۷
- دیگر حقوق همسایگی ۸۷
- رفتار ابن عمر رضی الله عنهما با همسایه‌ی یهود ۸۸
- درخواست عباده رضی الله عنهم از خانواده و همسایگان ۸۸
- ابن مقفع رحمته الله علیه و دیوار همسایه ۸۹
- پاداش گرامی داشت همسایگان ۸۹
- مسلمان شدن شمعون همسایه‌ی حسن بصری رحمته الله علیه ۹۰
- قضاوت امام ابوحنیفه رحمته الله علیه برای یک همسایه ۹۱
- شکایت همسایه و فراست امام اعظم رحمته الله علیه ۹۲
- همسایه‌ی کفاش امام ابوحنیفه رحمته الله علیه ۹۳
- امام اعظم رحمته الله علیه و متوجه کردن همسایه ۹۴
- یکی از عرفا و همسایه‌اش ۹۵
- اخلاق ابن مبارک رحمته الله علیه و همسایه‌ی یهودی ۹۶

۹۶	همسایه‌ی امام احمد حنبل رحمته الله علیه .....
۹۷	حالات از همسایه و خلوت عبادت .....
۹۸	درس توحید از همسایه .....
۹۹	بایزید بسطامی رحمته الله علیه و احسان برای همسایه .....
۱۰۰	احمد حرب رحمته الله علیه و مسلمان شدن همسایه‌اش .....
۱۰۱	توبه و اذیت همسایه‌ی مالک بن دینار رحمته الله علیه .....
۱۰۳	رفتار شیخ اسلمی ثقفی رحمته الله علیه با همسایه‌اش .....
۱۰۴	اخلاق همسایه و اسلام آوردن مجوسی .....
۱۰۵	دین، به من امر می‌کند .....
۱۰۶	عبدالله بن سلام رحمته الله علیه و همسایه‌اش .....
۱۰۷	هر دو را راضی کن .....
۱۰۷	توصیه‌ی پیامبر صلی الله علیه و آله به حضرت عیسی علیه السلام .....
۱۰۸	همسایه نباید برنجد .....
۱۰۸	پناه جستن از همسایه‌ی بد .....
۱۰۸	سه وضع کمرشکن .....
۱۰۹	سه نفر دوست داشتنی نزد خداوند .....
۱۰۹	بدترین بیماری در کلام صقب النهدی رحمته الله علیه .....
۱۰۹	در انتظار این چیزها باید ماند .....
۱۱۰	تحمل رنج همسایه .....
۱۱۰	جنگ و آزدن همسایگان .....
۱۱۱	اذیت همسایه و عدم شرکت در جهاد .....
۱۱۱	عذاب اذیت کردن همسایگان .....
۱۱۲	حُسن سلوک چیست؟ .....

- ۱۱۲ ..... نصایح پیامبر ﷺ به حضرت ابوهریره رضی الله عنه
- ۱۱۳ ..... هفت گروه جهنمی
- ۱۱۳ ..... بزرگ‌ترین گناهان
- ۱۱۳ ..... شدت حرمت زنا با همسایه و دزدی از آن
- ۱۱۴ ..... خرید درخت خرما برای فقیر از همسایه‌اش
- ۱۱۶ ..... هدیه بای همسایه‌ی نزدیک‌تر
- ۱۱۶ ..... امام عظیم رضی الله عنه و قرض به همسایه‌ی مجوسی‌اش
- ۱۱۸ ..... شان‌های ظالم
- ۱۱۹ ..... شکایت همسایه فقیر از مالدار
- ۱۱۹ ..... بوی کباب همسایه
- ۱۲۰ ..... دادن غذا به همسایه
- ۱۲۲ ..... صورتی مثل ماه شب دیده
- ۱۲۲ ..... اسباب خوش‌بختی و بدبختی
- ۱۲۲ ..... همسایه‌ی صالح
- ۱۲۳ ..... همسایگان وسیله‌ی مغفرت
- ۱۲۳ ..... زنان جهنمی و بهشتی
- ۱۲۴ ..... حسن سلوک با همسایه
- ۱۲۴ ..... عیادت ابن دینار رضی الله عنه از همسایه‌اش
- ۱۲۵ ..... تعلیم و نصیحت برای همسایگان
- ۱۲۵ ..... همسایه‌ی مقرب خداوند
- ۱۲۶ ..... انسان خوب بودن با شهادت همسایگان
- ۱۲۷ ..... توصیه‌ی حضرت ابوبکر رضی الله عنه به فرزندش
- ۱۲۷ ..... توصیه‌ی ابن مسعود رضی الله عنه به شخصی
- ۱۲۷ ..... تقوا و پرهیزگاری نسبت به همسایگان

۱۲۸	فروش خانه یا فروش همسایه .....
۱۲۹	ارزش آن پس از مرگ تو .....
۱۲۹	لطیفه‌ای از دو همسایه .....
۱۳۱	بخیل و همسایه‌اش .....
۱۳۱	واقعه‌ی عینی .....
۱۳۲	سنگین‌ترین و تلخ‌ترین چیز .....
۱۳۲	اقوال صحابه رضی الله عنهم در مورد همسایگان .....
۱۳۳	وصایای امام ابو حنیفه رضی الله عنه و ابویوسف رضی الله عنه .....
۱۳۳	قول حضرت سید ستی رضی الله عنه در مورد همسایگان .....
۱۳۴	شعر پایانی در مورد همسایگان .....

دوستان

۱۳۶	آیاتی در مورد دوستان و هم‌نشینان .....
۱۳۷	معنای لغوی حبّ .....
۱۳۷	انواع حبّ .....
۱۳۸	اقسام حبّ به اعتبار محبّان و محبوبان .....
۱۳۸	دو نوع دوستی .....
۱۳۹	دوستی و اهمیت آن .....
۱۳۹	دلایل دوست داشتن دیگران .....
۱۴۰	آداب دوستی .....
۱۴۱	اسباب و انگیزه‌های دوستی .....
۱۴۱	اسباب دوستی در کلام غزالی رحمه الله .....
۱۴۲	نشانه‌های دوستی .....

۱۴۲	وظایف دوستان نسبت به هم
۱۴۲	دوستان خوب و بد
۱۴۳	فواید دوست خوب
۱۴۴	حقوق دوستی و برادری
۱۴۵	مثال مؤمنان در دوستی
۱۴۵	لامات دوستی و محبت
۱۴۵	مداقه محبت برای دوست
۱۴۶	مهربانی و دوستی به خاطر خدا
۱۴۷	گفتار گوشتی با یک فرشته
۱۴۸	دوستی به نفع و ضرر
۱۴۸	دوستی به خاطر ترس و شهید
۱۴۹	سلام و پارسایی دوستی
۱۴۹	دوستی نکردن با شخص نادان
۱۵۰	دوست نیکو بهترین ارث
۱۵۰	عزت دوست صالح
۱۵۱	فایده‌ی دوست صالح
۱۵۱	راه ایجاد مودت با دوست
۱۵۱	اظهار کردن دوستی
۱۵۲	همراهی و دوستی
۱۵۳	با آن‌هایی که محبت داری، خواهی بود
۱۵۳	انواع دوستان در کلام امام غزالی رحمته الله علیه
۱۵۴	انواع برادران
۱۵۴	توصیف لذت ماندگار
۱۵۵	دوست‌داشتنی‌ترین مردم

۱۵۵	روش ملاقات با دوست
۱۵۵	ملاقات با دوستان والدین
۱۵۶	ملاقت بر خویشتن
۱۵۶	ممنون دوست باشیم
۱۵۶	هم‌نشینی در کلام حضرت عیسیٰ علیه السلام
۱۵۶	مثال هم‌نشینی صالح و بد
۱۵۷	سه اصل واجب برای هم‌نشینی
۱۵۷	بهترین هم‌نشینی
۱۵۸	هم‌نشینی با زهاد
۱۵۸	نصیحت لقمان حکیم رضی الله عنه زبانش در مورد هم‌نشینی
۱۵۹	پنج صفت هم‌نشینی خوب
۱۵۹	فواید هم‌نشینی نیک
۱۶۰	بخشش به هم‌نشینی
۱۶۰	هم‌نشینی در کلام عرفا
۱۶۱	تأثیرات مجالست و هم‌نشینی
۱۶۲	حذر از هم‌نشینی پنج کس
۱۶۲	چگونه دوست خداوند باشیم؟
۱۶۳	مجالست حضرت عیسیٰ علیه السلام با مقرران
۱۶۳	فضایل دوست داشتن ایزدی
۱۶۳	راه دوست داشتن خداوند و مردم
۱۶۴	وحی الهی به حضرت داوود علیه السلام
۱۶۴	وحی الهی به حضرت موسی علیه السلام
۱۶۵	وحی الهی به حضرت عیسیٰ علیه السلام

- دوستان خداوند ۱۶۵
- دوستان پیامبر ﷺ ۱۶۷
- دوستی با درویشان کلید بهشت است ۱۶۷
- دوستان گاهی دشمن می شوند ۱۶۹
- عمل و شیوه‌ی سفیان ثوری رحمته الله علیه ۱۷۰
- استانت را زیاد کن، نه دشمنانت را ۱۷۰
- بدترین بندگان ۱۷۱
- عاب خداوند به حضرت داوود عليه السلام ۱۷۱
- حکایت دوست در بنی اسرائیل ۱۷۱
- دوستی شخص با حضرت ابوهریره رضی الله عنه ۱۷۲
- دوستی حضرت عمار رضی الله عنه ۱۷۲
- دوستی ابو جهل و عقبه بن ابی معیط ۱۷۳
- دوستی عیاش بن ابی ریععه رضی الله عنه ۱۷۳
- دوست حضرت حسن بصری رضی الله عنه ۱۷۴
- دوستی امام شافعی رحمته الله علیه با شخصی ۱۷۵
- داستان عجیب ابو حامد رحمته الله علیه ۱۷۶
- دوستی شخصی با محمد بن واسع رحمته الله علیه ۱۷۶
- رفتار عجیب ابراهیم ادهم رحمته الله علیه با دوستانش ۱۷۶
- دوست ابراهیم ادهم رحمته الله علیه ۱۷۷
- شیخ سعدی رحمته الله علیه و دوستانش ۱۷۷
- مراتب کمک مالی دوستانه ۱۷۹
- گریه برای دوست ۱۷۹
- ایثار برای دوستان ۱۸۰

۱۸۰	چرخیدن کله‌ی گوسفند تا هفت خانه
۱۸۱	ایثار سه دوست نسبت به هم
۱۸۲	حکایت ابوسلیمان دارانی رحمه الله
۱۸۲	دوست عتبة الغلام رحمه الله
۱۸۳	جرات و تمایل دوست در آوردن غذا
۱۸۳	واقعه‌ی موملی رحمه الله
۱۸۳	آوردن طعام برای دوستان
۱۸۴	خوردن از خانه‌های دوستان
۱۸۵	شبهه‌ی بقیه بن و رحمه الله
۱۸۵	خوردن و دعا برای دوستان
۱۸۵	عمل ابن مبارک رحمه الله
۱۸۶	نحوه‌ی آزمایش کردن دوست
۱۸۶	فقط دوست خود هستید، نه من
۱۸۶	چهار زمان که نشانه‌ی دوستی نیست
۱۸۶	خالص شدن برادری
۱۸۷	حال دوستان دیروز و امروز
۱۸۷	بر مصیبت دوست نباید مسرور شد
۱۸۸	خودداری از بیان مسائل دوست
۱۸۸	دل‌شکنی دوستان
۱۸۸	عادات نیک مؤمن
۱۸۹	اسباب نورانیت دل
۱۸۹	یاد کردن از چهار چیز
۱۹۰	زیرک و زیرک‌تر

- ۱۹۰ ..... ملاقات دوستان در قیامت
- ۱۹۰ ..... برگزیدن چهار کلمه از چهل دفتر حکمت
- ۱۹۱ ..... زمام زندگانی در پنج چیز
- ۱۹۱ ..... گوهرهای نفس
- ۱۹۲ ..... راز کامیابی
- ۱۹۲ ..... درمان قلب در پنج چیز
- ۱۹۳ ..... راه‌های شناخت عیوب خویش
- ۱۹۳ ..... اذمات توبه
- ۱۹۳ ..... عذرات تیر
- ۱۹۴ ..... خطاب مسکین علی علیه السلام به دوستش
- ۱۹۵ ..... نامه‌ی حضرت ابراهیم علیه السلام به مسلمة علیها السلام
- ۱۹۵ ..... نامه‌ی عبدالله بن معاویه رضی الله عنه به دوستش
- ۱۹۵ ..... نامه‌ای به دوست محنت دید
- ۱۹۶ ..... قول حضرت عیسی علیه السلام در مورد دوستی
- ۱۹۶ ..... نصایح لقمان حکیم علیه السلام به فرزندش
- ۱۹۷ ..... اقوال حضرت عمر رضی الله عنه در مورد دوستی
- ۱۹۹ ..... اقوال حضرت علی رضی الله عنه در مورد دوستی
- ۱۹۹ ..... اقوال صحابه‌ی کرام رضی الله عنهم در مورد دوستی
- ۲۰۲ ..... اقوال دیگر بزرگان
- ۲۰۵ ..... نصیحت حضرت علی رضی الله عنه به فرزندش در مورد دوستی
- ۲۰۶ ..... دوست صالح در کلام حسن بن علی رضی الله عنه
- ۲۰۷ ..... نصیحت عبدالله بن جعفر رضی الله عنه به دوستش
- ۲۰۸ ..... وصایای امام اعظم علیه السلام به شاگرد و فرزندش

۲۰۹	..... اقوال امام شافعی رحمته الله علیه
۲۱۰	..... نصیحت داوود طایی رحمته الله علیه
۲۱۰	..... نصیحت ابوسلیمان رحمته الله علیه به شاگردش
۲۱۱	..... وصیت علقمه رحمته الله علیه به پسرش
۲۱۲	..... نصایح شیخ سعدی رحمته الله علیه در مورد دوست
۲۱۲	..... نصایح امام باقر علیه السلام به دوستانشان
۲۱۳	..... وصیت یک روز اسلاف به فرزندش
۲۱۳	..... وصیت حکیمی به فرزندش
۲۱۳	..... وصایای مولانا رحمته الله علیه به دوستانش
۲۱۴	..... شعر پایانی در مورد دوستان

مهمانان

۲۱۷	..... آیاتی در مورد مهمان و مهمان‌نوازی
۲۱۸	..... ارتباط ایمان و مهمان‌نوازی
۲۱۸	..... حق ضیافت و مهمانی
۲۱۸	..... آداب مهمانی
۲۱۹	..... آداب دعوت در قرآن
۲۲۰	..... مهمان حضرت یوسف علیه السلام و هدیه‌ی او
۲۲۱	..... مهمانان حضرت ابراهیم علیه السلام و شیوه‌ی مهمانی
۲۲۱	..... نکاتی برای میزبان
۲۲۲	..... آداب مهمان‌داری
۲۲۳	..... دعوت مسلمان
۲۲۴	..... اجابت دعوت چه موقع لازم است؟

۲۲۴	آداب اجابت دعوت .....
۲۲۵	قبول دعوت مسلمان .....
۲۲۵	دعوت شدن حضرت عمر و عثمان رضی الله عنهما .....
۲۲۶	قول حضرت عثمان رضی الله عنه در اجابت دعوت .....
۲۲۶	قول حضرت سلمان رضی الله عنه در مورد دعوت .....
۲۲۶	قول حضرت انس رضی الله عنه .....
۲۲۷	قبول دعوت شرعی .....
۲۲۹	امامان شیخ موسی رضی الله عنه در یک ضیافت .....
۲۲۹	احتیاط قبول دعوت .....
۲۳۰	شرایط برای متن مهمانی .....
۲۳۱	منکرات مهمانی .....
۲۳۱	عذرها برای نرفتن به مهمانی .....
۲۳۲	راغب شدن به مهمانی دادن .....
۲۳۳	پذیرش دین بر اثر مهمان‌نوازی .....
۲۳۴	تعداد نفرات در مهمانی .....
۲۳۴	مقدار غذا و تعداد مهمانان .....
۲۳۵	مهمانان ابو شعیب انصاری رضی الله عنه .....
۲۳۵	مهمان شدن پیامبر صلی الله علیه و آله همراه حضرت عایشه رضی الله عنها .....
۲۳۶	حضرت صهیب رضی الله عنه و تعداد مهمانان .....
۲۳۷	احوال‌پرسی از مهمان .....
۲۳۶	عزت مهمان .....
۲۳۸	ترتیب اسکان دادن مهمان .....
۲۳۸	عجله در پنج کار .....

۲۳۹	پذیرایی بر حسب توان و استطاعت
۲۳۹	اموری برای آوردن غذای مهمان
۲۴۰	آداب خوردن و نوشیدن
۲۴۲	دوازده مسئله در خوردن
۲۴۲	خوردن غذا همراه مهمان
۲۴۳	آداب خوردن دسته جمعی
۲۴۳	سرعت خوردن و حرکت برای مهمان نوازان
۲۴۴	دوستی ابراهیم خلیل علیه السلام با خداوند
۲۴۴	حکایت حضرت ابراهیم علیه السلام و مجوسی
۲۴۵	مهمان داری حضرت ابراهیم علیه السلام
۲۴۵	مهمانی کردن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
۲۴۶	مهمان شدن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و غذای ایشان
۲۴۷	مهمان شدن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و شیخین رضی الله عنهما
۲۴۸	مهمانان خندق
۲۴۹	مهمان نوازی ام شریک رضی الله عنها
۲۵۰	تواضع ابن عمر رضی الله عنهما برای مهمانش
۲۵۰	مهمان نوازی ابن عباس رضی الله عنهما
۲۵۱	مهمان نوازی حضرت ابوهریره رضی الله عنه
۲۵۱	مهمان نوازی حضرت جعفر طیار رضی الله عنه
۲۵۱	خاموش کردن چراغ به خاطر مهمان
۲۵۲	خاموش کردن چراغ به خاطر روزه دار
۲۵۳	مهمانی دادن سعد بن عبادہ رضی الله عنه و فرزندانش
۲۵۳	سخاوت قیس رضی الله عنه و فرزندش در مهمان نوازی

- ۲۵۴ ..... مهمانی اعراب در قحط سالی
- ۲۵۵ ..... مهمان شدن حسن بصری علیه السلام نزد حبیب عجمی علیه السلام
- ۲۵۵ ..... مهمانی عجیب و میزبانی عجیب تر
- ۲۵۶ ..... عفو به خاطر مهمان
- ۲۵۷ ..... مهمانی ناآشنا در خدمت مولانا نانوتوی علیه السلام
- ۲۵۸ ..... مهمان نوازی امام نانوتوی علیه السلام و همسرش
- ۲۵۹ ..... مهمان نوازی حضرت مدنی علیه السلام
- ۲۶۰ ..... مهمان نوازی حضرت عبدالله شاه جی علیه السلام
- ۲۶۱ ..... مهمان نوازی و تصحیح مولانا جالندهری علیه السلام
- ۲۶۲ ..... مهمان نوازی مولانا محمد الله خان علیه السلام
- ۲۶۳ ..... مهمان نوازی مولانا اسلم پور علیه السلام
- ۲۶۴ ..... پرهیز از تکلف در مهمان نوازی
- ۲۶۴ ..... مهمان پر تکلف و بی تکلف
- ۲۶۵ ..... نوع غذای مهمانی های امام نانوتوی علیه السلام
- ۲۶۵ ..... دوست ترین چیز
- ۲۶۶ ..... ذخیره نمودن رحمت های الهی
- ۲۶۶ ..... جایزه ی مهمانی
- ۲۶۶ ..... یاری کردن مهمان
- ۲۶۷ ..... میزبانی کردن دوست
- ۲۶۷ ..... مزاح با میزبان
- ۲۶۸ ..... توصیه ی یکی از بزرگان به مهمانش
- ۲۶۸ ..... قناعت به غذای مهمانی
- ۲۶۹ ..... میزبان فقیر و مهمان قانع
- ۲۶۹ ..... دادن غذا به فقرای خداجو

۲۷۰	..... مهمانان متواضع
۲۷۰	..... گریه‌ی حضرت علی علیه السلام
۲۷۰	..... سه چیز دوست‌داشتنی در نظر حضرت علی علیه السلام
۲۷۱	..... شیوه‌ی ابن عمر رضی الله عنهما برای دعوت کردن
۲۷۱	..... شیوه‌ی ابومسعود بدری رضی الله عنه
۲۷۱	..... شیوه‌ی سرور بن عبدالعزیز رضی الله عنه
۲۷۲	..... شیوه‌ی میمنه بن مهران رضی الله عنه
۲۷۲	..... مقام لقمان حکیم رضی الله عنه
۲۷۲	..... زن متوکل و مهران نواز
۲۷۵	..... بزرگ همت‌تر از حکیم طایبی
۲۷۱	..... کریم‌تر از حاتم طایبی
۲۷۶	..... بخشنده‌گی مادر حاتم طایبی
۲۷۷	..... اضافه نمودن غذا توسط مهمان
۲۷۷	..... برداشتن طعام از سفره
۲۷۸	..... مهمان شدن امام شافعی رحمته الله نزد امام احمد رحمته الله
۲۷۹	..... دعوت شدن جنید بغدادی رحمته الله
۲۷۹	..... مهمانی شبلی رحمته الله و ابوحفص حداد رحمته الله
۲۸۰	..... منع از انتقام گرفتن از مهمان
۲۸۱	..... اهتمام اسماء بنت خارجه رضی الله عنها بر سه چیز
۲۸۱	..... تواضع هارون الرشید رحمته الله در مهمان‌نوازی
۲۸۳	..... گم شدن شتر و مهمان شدن
۲۸۳	..... برکت غذای مهمانان
۲۸۳	..... شیر و عسل به برکت مهمان

- ۲۸۵ ..... مهمانان شیخ ابواسحاق کازرونی رحمته الله علیه
- ۲۸۶ ..... واقعه‌ی شیخ عمران ثلثی رحمته الله علیه
- ۲۸۷ ..... خواجه علی رحمته الله علیه و مهمانی سگ
- ۲۸۷ ..... شناخت و نجات مهمانان
- ۲۸۸ ..... در مهمانی سهم عیال جدا شود
- ۲۸۸ ..... ریز از غیبت در مهمانی
- ۲۸۸ ..... دم تلی دعا در دعوت حرام
- ۲۸۹ ..... از عذرها را بپذیرید
- ۲۸۹ ..... قول یحییٰ بن محمد رحمته الله علیه در مورد مهمانی
- ۲۹۰ ..... از این‌ها شایسته نکند
- ۲۹۰ ..... دعا برای میزبان
- ۲۹۱ ..... تقاضای دعا از مهمان
- ۲۹۱ ..... بدرقه نمودن مهمان
- ۲۹۲ ..... نصایح لقمان رحمته الله علیه به فرزندش در مورد
- ۲۹۲ ..... قول ابوسعید خدری رحمته الله علیه در یک ولیمه
- ۲۹۲ ..... وصایای امام ابوحنیفه رحمته الله علیه به شاگردانش در مورد
- ۲۹۳ ..... قول ابن مبارک رحمته الله علیه در مورد مهمانان
- ۲۹۳ ..... قول حسن بصری رحمته الله علیه در مورد مهمان
- ۲۹۳ ..... خطاب سفیان ثوری رحمته الله علیه به دوستانش
- ۲۹۴ ..... علامات عزیز بودن انسان
- ۲۹۵ ..... شعر پایانی در مورد مهمانان
- ۲۹۸ ..... منابع و مآخذ

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه:

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ»

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «بهترین مردم کسی است که بیش تر به مردم نفع برساند.»
خداوند متعال انسان را به شکل اجتماعی آفریده است و از این ارتباط جمعی و گروهی اهدافی مد نظر بوده و هست. بسیاری از حیوانات به شکل گُلنی و گروهی زندگی می کنند، اما نوع معیشت و زندگی انسان با انسان که اشرف مخلوقات است، بسیار متفاوت است. از اولین آیاتی که ما در روزگار را تکرار می کنیم نیز این مطلب استنباط می شود؛ چنان که می خوانیم: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ یعنی ما تنها تو را می پرستیم و تنها از تو کمک می خواهیم؛ بنابراین، می توان گفت، یکی انسان در عبادت، سوای آنچه به شکل انفرادی انجام می دهد، یا صدقه و خیرات و ... به تنهایی محض نمی تواند عبادات، معاملات، مناکحات، معاشرت و ... را برای پیشبرد زندگی خود و زندگی در این دنیا به صورت انفرادی و تنهایی انجام دهد؛ چرا که اگر این طور شود، زندگی انسان عبث و بیهوده خواهد بود، پس بهتر آن است که با سایر مردم در تعامل باشد و ارتباطی اجتماعی باشد. یکی از فلسفه های عبادات جمعی نیز این است که انسان ها، بی انصاف و بی رحمی از حال هم باخبر شوند و بهتر بتوانند برای رفع مشکلات خویش اقدام کنند. در بین مبین اسلام که آخرین دین است و سوای آن دیگر دینی مقبول نیست، نیز در این موضوع ارتباط با مسائل مختلف اجتماعی تأکیدات فراوانی در نص، یعنی قرآن و حدیث شده است. همان طوری که انسان از ابتدای تولد در کانون خانواده نوع زندگی دسته جمعی را می آموزد، سپس آن را به هم سالان، مدرسه، جامعه و ... منتقل می کند، ارتباط خویش را نیز باید فراگیرتر از آن نماید. این ارتباط ممکن است به شکل عمومی بین فرد و اجتماع ایجاد شود، اما برخی از ارتباطات باید ناگسستنی باشند و به تعبیر دیگر، خاص و شکل ارتباط

انسان و پیوند با آن‌ها نیز متفاوت است؛ مثلاً ارتباط با والدین، فرزندان، خویشاوندان، همسایگان، دوستان، مهمانان و ... از این نوع است.

در موارد فوق، در دین اسلام بسیار سفارش شده است و حتی الزام به آن را چه با مسلمانان و چه غیر مسلمانان دارای اجر و ثواب اخروی و عکس آن را موجب عقوبت و عذاب بیان نموده است؛ به طوری که اگر بر اساس فرامین الهی و دستورهای گهربار رسول اکرم (ص) عمل شود، ایمان به درجه‌ی تکمیل خواهد رسید؛ چرا که اسلام دینی فراگیر است و در تمامی ابعاد و زمینه‌ها از جمله عبادات و معاملات و چه معاشرت و سیاسات یا احکام و ... انسان را به سوی سعادت دعوت می‌کند.

بسیاری از اعمال و کارهای دینی را که انسان انجام می‌دهد، ممکن است به صورت کثرت گرایی یا اثبات‌گرایی و برپا شدن مذهب یا شاید از بین بردن یا رنگ خاموشی به خود بگیرد، اما رسول اکرم (ص) می‌فرماید: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ أَذْوَمُهَا وَإِنْ قُلٌّ، دوست‌داشتنی‌ترین اعمال نزد خداوند ادا کردن آن است، گرچه کم باشد.» ارتباط با مردم، چه مسلمان و چه کافر، در حد اعتدال باشد، نه آن طور که یک دفعه خاموش یا کم رنگ شود.

کتاب مورد نظر در ارتباط با چهار گروه از انسان‌ها، یعنی خویشاوندان، همسایگان، دوستان و مهمانان بحث می‌کند و نوع نگرش دین اسلام و پیروان دین را در این زمینه بیان می‌نماید.

خویشاوندان جزو ناگسستگی هر انسانی هستند و تعامل و ارتباط با آن‌ها جزو لاینفک زندگی او محسوب می‌شود. متأسفانه امروزه به دلیل دور بودن افکار و عقاید انسان‌ها از هم در ارتباط با آموزه‌های دینی، روابط خویشاوندی بسیار کم شده و حتی از بین رفته است؛ حال آن‌که وعیدهای بسیار سختی در ارتباط با قطع پیوند خویشاوندی یا همان صله‌ی رحم بیان شده است.

ما در جهان امروز به دلیل مشغله‌های کاری و فکری کم‌تر جوایز احوال خویشاوندان می‌شویم، اما باز بهانه از دست ما گرفته می‌شود؛ چرا که اگر حضور فیزیکی ما برای

احوال‌پرسی امکان‌پذیر نمی‌باشد، می‌توانیم از وسایل مدرن و نعمت‌هایی که در اختیار ماست، استفاده کنیم و با یک نگرش به ارتباط خویشاوندی زمان قدیم و حال درمی‌یابیم که چه قدر ما فرسنگ‌ها از آن عادات پسندیده‌ی قدیم فاصله گرفته‌ایم.

برخی در این ارتباط با خویشاوندان مقابله به مثل می‌کنند و این را بهانه قرار می‌دهند که - چون فلان شخص از ما روی گردانیده است - پس ما هم، همین کار را با او انجام می‌دهیم؛ در حالی که دین عکس آن را توصیه نموده است.

به قول شیخ ابوالدین عطار نیشابوری رحمته الله علیه:

هر که گردان ز خویشاوند رو   بی‌گمان نقصان پذیرد عمر او
گرچه خویشاوند او را از بدن   بدتر از قطع رحم چیزی مدان
هر که او از خویش خود بگانه شد   نامش از روی بدی افسانه شد

همسایگان نیز از مهم‌ترین افراد به‌شمار می‌روند و ارتباط با آنان از مهم‌ترین اوامر در اسلام است؛ تا جایی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «إِنَّ زَالَ كُفْرِيْنِي جَبْرِئِلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَثِّقُهُ». جبرئیل علیه السلام پیوسته در مورد همسایه من صحبت می‌کرد تا آن‌جا که پنداشتم که وی همسایه را میراث‌بر همسایه قرار خواهد داد؛ بنابراین، برای انسان لازم است در محدوده‌ی شریعت با همسایگان خود ارتباط داشته باشد و از حال آنان باخبر شود و اگر می‌تواند در حدّ توان برای رفع مشکلات آنان همت نماید؛ زیرا همسایه تنبیه‌ی نخستین کسی است که از خوبی و بدی هر انسان اطلاع پیدا می‌کند.

همسایه در اسلام فقط به گوینده‌ی کلمه‌ی «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ» محدود نمی‌گردد، بلکه شامل کفار و ... نیز می‌شود؛ چرا که در احادیث همسایگان بر سه نوع تقسیم شده‌اند که عبارت‌اند از: مسلمان، مسلمان خویشاوند و غیرمسلمان که برای هر کدام حقوقی معین و بیان شده است. در روایت دیگری رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «الْجَارُ قَبْلَ الدَّارِ» و مقوله‌ی بسیار مشهور «الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ» که از رابعه عدویّه رضی الله عنه در برخی کتب از جمله لطائف‌التفسیر، احیاء علوم‌الدین، فیض‌القدير و ... نقل شده، استنباطی از حدیث فوق است.

گروه دیگری که در این مجموعه از آن یاد شده دوستان هستند. بهترین دوستان آن طور که در روایات آمده کسانی هستند که انسان را به یاد خداوند متعال می‌اندازند. در قرآن، احادیث و فرامین نبوی صلی الله علیه و آله، زندگی عملی صحابه‌ی کرام رضی الله عنهم، اقوال و سخنان آنان و سایر بزرگان در این زمینه، مطالب بسیار ارزشمندی وجود دارد که در این مجموعه گزیده‌ای از آن‌ها بیان شده‌اند. ارزش دوست تا جایی بیان شده که خداوند متعال برای خوردن از خانه‌ی دوستان که در آن حرجی نیست با لفظ ﴿أَوْ صَدِيقُكُمْ﴾ تأکید نموده است، اما دین اسلام نیز این امر مهمّ توجه نموده است که هر شخصی برای دوستی مناسب نیست و هر دوستی ممکن است برای دشمن شود و برخی از دشمنان ممکن است دوست شوند. به قول شاعر:

با دشمن و دوست یک کس، یک کسوست
بد کی کند آن که نیکی‌اش عادت و خوست
با دوست چو بد کنی، شد دشمن تو
با دشمن اگر نیک کنی، گردد دوست
هم‌چنین بیت بسیار مشهور حضرت خواجه حافظ شیرازی رحمته الله علیه که کلّ مطلب را در آن بیان نموده است؛ آن‌جا که می‌فرماید:

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است
با دوستان مروّت با دشمنان مدارا
گروه آخری که در باب موضوع آن مطالب بیان شده ضیافت و مهمانی، مهمان‌نوازی و سایر مباحث مربوط به آن است. مهمان همان طور که در الفاظ روزانه‌ی ما نیز بیان می‌شود، «حبيب خداست». نکته‌ی مهمّ دیگر این که، حبيب خدا رزق خدا را نیز با خود می‌آورد. برخی از مردم از پذیرش مهمان در هراس هستند؛ در حالی که اعدای دین و آموزه‌های دینی ما این را بیان می‌کنند که رازق الله است و آن‌چه برای مهمان نیز مقرر است، حتماً برآورده می‌شود. به قول شیخ فریدالدین عطار نیشابوری رحمته الله علیه:

مؤمنی کسو داشت مهمان را نکو
حقّ گشاید باب رحمت را براو
در ضیافت و مهمانی‌ها نباید تکلف باشد، در بعضی موارد، مهمانی‌ها با اسراف و هزینه‌های هنگفت همراه است، یا خیلی از مهمانی‌ها ممکن است برای برآوردن اهداف خاصی باشد که شریعت اسلام این نوع ضیافت‌ها را ردّ می‌کند، یا بسیاری جاها مشاهده

می‌شود که میزبان، از فقرا و مساکین غافل می‌شود، ولی برعکس، با ثروت‌مندان در ضیافت‌ها هم‌نشین می‌شود؛ در حالی که عادت سلف صالح برعکس بود. به قول صائب تبریزی رحمته الله علیه:

ضیافتی که در آن جا توانگران باشند   شکنجه‌ای است فقیران بی‌بضاعت را
با توجه به مطالبی که بیان شد، «مجموعه‌ی باغ زندگی سه» نیز در حدّ بضاعت و سرمایه‌ی عمر به پایان رسید. در مورد مطالب گردآوری شده در پایان کتاب از منابع و مآخذ آن نویسنده به میان آمده است، در ارتباط با آیات و احادیث نیز از ترجمه‌های معتبر استفاده شده است. چنانچه اشتباه‌داری لغزش و اشتباه است، ممکن است این کتاب خالی از نواقص نباشد.

در مورد استفاده از سبب‌ایی به نثر قدیم بودند، با حفظ امانت‌داری در لبّ مطلب، برخی موضوعات به دلیل هم‌پوشانی با سبب‌ایی دیگر مطالب کتاب، به شیوه‌ی نثر معمول امروزی نوشته شده‌اند.

خوانندگان محترم می‌توانند با بیان انتقادات و پیشنهادهای سازنده‌ی خویش در ارتباط با اشتباهات موجود ما راهنمایی و یاری کنند. خدا کند ما مسلمانانی واقعی باشیم و با همه‌ی مردم به شیوه‌ی صحیح حُسن سلوک و برخورد نماییم تا صلوات حق این بیت مولانا عَرفی شیرازی رحمته الله علیه قرار بگیریم:

چنان با نیک و بد سر کن که بعد از مُردنت عَرفی

مسلمانان به زمزم شوید و در آن بسوزاند

محمد عظیم حسین‌بُر، سراوان. گشت

۴ خرداد ۱۳۹۲ شمسی

مطابق با چهاردهم رجب‌المرجّب ۱۴۳۴ قمری